

Esmaabi peavigastuste korral

Marju Peärnberg
2018

Ajukolju trauma

- **Koljusisene verevalum-** veri koguneb aju piirkonda ja pressib ajukoele- kahjustab aju, võib lõppeda surmaga. Kahtlusta ka selgroo kaelaosa vigastust
- **Koljuluude murd**
- **Ajupõrutus**
- **Ajuvapustus**

Ajukolju trauma põhjused

- Löök pähe, raskuse kukkumine pähe
- Killud
- Kukkumine, väljapaiskumised sõidukist
- Vette hüppamine
- Liiklusõnnetus
- Füüsiline vägivald

Peatrauma

- Vajab korralikku hindamist
- Vigastuse korral võib esineda: ajukoe või koljusiseste veresoonte kahjustus ning koljumurd
- Võivad tekkida järgmised vigastused:
- Ajuvapurustus
- Ajupõrutus
- Peahaav
- Ajukompressioon
- Koljumurd, koljupõhimiku murd

Peatrauma

- Lisanduda võib lülisamba kaelaosa murd
- Pehme kudedele vigastused näo ja kaela piirkonnas
- Koljuvigastuse korral paiskub aju vastu koljut, millele võib järgneda teadvusekadu

Tunnused

- Kliiniline surm
- Hilisem teadvusekadu
- Teadvusehäire
- Lühiajaline teadvusekaotus- ei mäleta juhtunut
- Suust, ninast, kõrvast veri või roosakas vedelik- koljupõhimiku murd
- Verevalumid silmade ümber- prillhematoomid

Tunnused

- Ühe kehapoole nõrkus
- Eri suurusega pupillid
- liveldus, oksendamise, peavalu, pearinglus
- Nägemishäired, tasakaaluhäired, krambid
- Käitumishäired, agressiivsus

Tõsised peatrauma sümptomid (kutsu kindlasti kiirabi)

- Kui pärast lööki vastu pead:
 - liveldustunne
 - Korduv oksendamine
 - Uimasus
 - Ühe kehapoole halvatus või tundlikkuse häire
 - Silmapupillide suuruse erinevus
 - NB! Verevalum ei pruugi kohe tekkida- hoia kannatanul silma peal

Ajuvapustus

- Lühiajaline teadvusekaotus vahetult peale traumasid
- Ajukude ei kahjustu, hiliskahjustusi ei teki
- Mida pikem on teadvusekaotus, seda raskem on trauma
- Nägemis- ja tasakaaluhäired
- Peavalu, iiveldus, oksendamine, mälukaotus- mitu päeva püsivad

Ajuvapustus- esmaabi

- Hindame teadvust, hingamist , pulssi
- Vaatame üle vigastused
- Teadvuseta kannatanu püsivasse küliliasendisse
- Kata
- Kutsu abi
- Jälgi
- Kannatanut tuleb ka öösel äratada, et veenduda , kas ta on äratatav

Ajuvapustus- esmaabi

- Jälgida ööpäev, seisundi halvenemisel kutsuda abi
- Neuroloogilised nähud- iiveldus, oksendamine, segasusseisund, unisus, teadvuse kadu

Ajupõrutus

- Ajukoe kahjustus
- Teadvusekadu võib kesta kaua ja jäädagi kestma

Ajupõrutus- esmaabi

- Hinda seisundit- teadvus, hingamine, pulss
- Koljuluu murd, haavad
- Teadvuseta kannatanu püsivasse küliliasendisse
- Kutsu abi
- Kata
- Jälgi

Aju kompressioon

- Koljuõõnesisene verejooks
- Eluohtlik
- Teadvusehäire teadvusekaotuseni
- Tugev peavalu
- Häälekas hingamine, mis muutub aeglaseks
- Aeglane, hea täitumusega pulss
- Silmaterad erineva suurusega
- Ühe kehapoole halvatus
- Kõrge palavik, punetav nägu
- Käitumise muutus- ärrituvus

Koljuluude murd

- Haav või nahaalune verevalum peas
- Koljul pehme ala või süvend
- Verevalum või turse ühe kõrva taga
- Verevalumid silmade ümber
- Selge vedeliku või vesise vere eritumine ninast või kõrvast
- Veri silmavalgel
- Pea või näo moonutus
- teadvusetus

Näo vigastused

- Teadvusetus
- Vere valgumine neelu- lämbumine
- Kontrolli hingamisteid
- Teadvuseta kannatanu püsiv küliliasend
- Kutsu abi
- Jälgi teadvust, hingamist, pulssi
- Kaasa lahti tulnud hambad

Silmatraumad

- Võõrkehad silmas
- Silma vigastused
- Vajadusel seo mõlemad silmad pehmelt kinni
- Helista 112 või transpordi kannatanu lamavas asendis raviasutusse

Tegutsemine

- Kannatanu seisundi hindamine
- Elupäästev esmaabi
- **Abi kutsumine**
- Teadvuseta- püsiv küliliasend
- Peata verejooks
- Tõsta ülakeha kõrgemale
- Ära tõsta jalgu üles- ajuturse oht
- Ära anna suu kaudu midagi, niisuta huuli